

**ДИДАКТИЧКО - МЕТОДИЧКА УПУТСТВА И
ПРЕПОРУКЕ – СМЈЕРНИЦЕ ЗА НАСТАВНИКЕ
ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА**

Бања Лука, октобар 2021. године

ДИДАКТИЧКО-МЕТОДИЧКА УПУТСТВА И ПРЕПОРУКЕ ЗА НАСТАВНИКЕ ЕНГЛЕСКОГ ЈЕЗИКА

Настава енглеског језика у основној школи је усмјерена на когнитивно учење. Приликом реализације наставног процеса паралелно се развијају и усмена и писана комуникација. То значи да се пажња подједнако посвећује развоју свих језичких вјештина: слушању и читању у оквиру разумијевања, говорној интеракцији и продукцији те писању и њима се приступа и на интегрисан и на индивидуалан начин.

У основношколском образовању и васпитању, програм енглеског језика је програм првог страног језика. Девети разред представља понављање и утврђивање како тема тако и основних језичких, граматичких структура које су обрађиване током претходних година учења енглеског језика уз одређено циклично понављање и проширивање.

У реализацији наставног процеса, у средишту пажње је ученик и процес учења. Наставник није више једини извор знања, него преузима различите улоге (модел, фасилитатор, монитор, и сл) у зависности од потреба часа и самих ученика. Основни циљ/исход учења је да ученик постане корисник енглеског језика.

Атмосфера на часу треба да буде пријатна и радна, јер као таква дјелује подстицајно на ученике. Код ученика треба развијати демократске и емпатичке особине. Наставник треба да развија код ученика самопоуздање и независност, кооперативност, колаборативност, културу дијалога, толерантност, разумијевање и уважавање различитости, мултикултуралности и плурилингвализма, способност критичког промишљања, аргументовања властитих ставова и рјешавања проблема, позитиван такмичарски дух. У односу са ученицима, наставник треба да показује емпатију, поштовање и разумијевање и прилагођава се психо-физичком развоју одређеног узраста. Поред наведеног, ученицима је неопходно представити појам друге културе, значај доласка у контакт са другом културом путем страног језика, те предности знања које се стиче интеркултуралном комуникацијом. Потребно је и указивати на сличности и разлике између наше и англосаксонске културе, како то тематске цјелине градива буду налагале.

У наставном процесу, матерњи језик треба користити што је мање могуће, тј. само у ситуацијама када је то крајње неопходно. Матерњи језик се може користити када је ученицима потребна помоћ у разумијевању или приликом реализације одређеног задатка. То могу бити ситуације када се могу користити елементи оба језика (познато као *translanguaging, similar to code-switching*) или повремено убацивати превод упоредо са ријечима или фразама које ученик не разумије (*sandwiching*). Матерњи језик се може користити приликом објашњавања граматичких јединица, с циљем да сви ученици боље схвате. Дата граматичка правила се прво образлажу на енглеском језику, а потом на српском, да би се наставник увјерио да су сви ученици разумјели објашњење.

Наставник треба да води рачуна да наставу реализује тако да је прилагођена различитим нивоима постигнућа ученика у одјељењу, као и различитим стиловима учења и индивидуалним потребама што је и основа приступа усмјереног на дијете (ученика) који је потребно почети уводити на овом нивоу.

Приликом припремања за наставни процес и у његовој реализацији, наставници треба да користе различите и савремене методе (нпр. метода демонстрације, илустрације, TPR, рада са текстом, разговора, дискусије/дебате, рјешавања проблема), облике рада (нпр. рад у пару, рад у групи, фронтални рад, индивидуални рад), типове задатака (нпр. underline..., circle..., fill in..., match..., write..., answer..., ask..., rewrite, compare, explain, create) и расположива наставна средства (нпр. CD-плејер и аудио/видео компакт дискови, видео бим, постери, рјечници, флеш картице, фотографије, новински исјечци, ИКТ) што омогућава ученицима да увјежбају и што боље усвоје презентоване садржаје тј. развију и унаприједи језичке вјештине и компетенције. Наставник треба да подстиче ученике да активно учествују у самом наставном процесу тако што ће им омогућити да и они генеришу неке од додатних материјала који се користе на часу али и да учествују у креирању појединих дијелова часа, као и у доношењу одлука (нпр. да ли ће радити у пару/групи или самостално на неком задатку; да ли ће своје истраживање представити кроз постер, PPP презентацију или на неки други креативан начин) итд. Од посебне важности је интерактивни метод рада у оквиру комуникативног приступа учењу (*Communicative Approach*), јер интегрише језичку вјештину говорења са развојем индивидуалних особина попут отворености, самопоуздања, сигурности у себе. Наставник увијек треба да има на уму да је у оквиру својих дидактичких компетенција обавезан да подстиче позитиван развој личности ученика и да буде свјестан своје педагошке улоге.

Рад са млађим узрастом

У основношколском образовању и васпитању, програм енглеског језика је програм првог страног језика. Трећи разред, тј. прва година учења представља почетак учења и коришћења основних језичких структура на енглеском језику. У овом разреду, ученици почињу са учењем гласова који се користе у енглеском језику, слогова и ријечи, те стварају/креирају прве једноставне реченице на енглеском језику. Развијају се вјештине слушања и разумијевања, као и говора и говорне интеракције. Језичке структуре, садржаји и теме, научене у току прве године учења, се циклично понављају и проширују у наредним годинама учења енглеског језика. Наставник треба да код ученика развија љубав према учењу страног(их) језика. На почетном раном узрасту важно је примјењивати и метод потпуног физичког одговора (*Total Physical Response*), у циљу повезивања елемената градива са стварним амбијентом учења, те подстицања комуникације идеја и мисли ученика.

На овом узрасту, неопходно је подстицати интересовање, снажније охрабрити дјецу и јачати мотивисаност за учење страног језика, користећи се достигнутим развојним нивоима у знањима и способностима за учење, те могућностима корелације са другим предметним подручјима.

Четврти разред тј. друга година учења представља понављање и утврђивање основних језичких, граматичких структура које су обрађиване током прве године учења, уз одређено циклично понављање и проширивање. Поред вјештина слушања и разумијевања и говора и говорне интеракције, у току ове године се почињу развијати вјештине читања и разумијевања, као и писања. Важно је детаљно растумачити сваку тему и интегрисати знање које ученици имају о неком појму, да би ученици били оспособљени пружити адекватне усмене или писмене одговоре, те како би им градиво које се представља прешло у трајну меморију.

Слушање и разумијевање

Наставник треба да користи разноврсне аудио-видео материјале одговарајућег нивоа и примјерене захтјевности (које говоре изворни говорници) за слушање с циљем оспособљавања ученика да разумију изворног говорника. За провјеравање разумијевања слушаног текста треба користити разноврсне вјежбе типа допуњавања, повезивања, избора одговора, одговора на питање и сл. Прије слушања, важно је припремити ученике за активно слушање-презентовати нови вокабулар потребан за израду задатка, поставити јасан задатак, подстаћи радозналост и уводну расправу о теми.

Читање и разумијевање

За развијање ове вјештине треба користити разноврсне текстове адекватног нивоа и захтјевности уз коришћење одговарајуће технике читања. Читање наглас није увијек неопходно осим када за циљ има увјежбавање изговора или интонације. Разумијевање текста се може провјеравати за вријеме или након читања. Аудио материјале треба прилагодити нивоу учења енглеског језика. За провјеравање разумијевања прочитаног текста треба користити разноврсне вјежбе типа допуњавања, повезивања, избора исправног одговора из више понуђених одговора, одговора на питање и сл.

За ове двије вјештине је потребно истаћи да ученици не морају разумјети цијели текст од ријечи до ријечи, али је потребно да разумију текст у глобалу и идентификују потребну информацију у тексту.

У том смислу могу се, дакле, комбиновати *skimming* и *scanning* технике читања. У оквиру језичке вјештине читања, ученици се оспособљавају да раздвајају важне информације од мање важних, централно од периферног, да сажимају и дедуктивно закључују.

Говор

На свим нивоима учења енглеског језика посебну пажњу треба посвећивати развијању вјештине говора. Реализацијом различитих говорних задатака код ученика се развијају правилна употреба језичког знања, самопоуздање и интересовање за енглески језик. Потребно је бирати теме занимљиве за ученике које произилазе из природне или симулиране ситуације током часа. У овим активностима треба да учествује што више ученика, стога се настава реализује у групама или паровима. Током разговора ученици треба да размјењују мишљења, пружају аргументе, наводе чињенице и сл. Такође, потребна је добра припрема за овакав начин рада, јер треба избалансирати различите нивое постигнућа и способности ученика. Ученике треба оспособљавати и за самостално изражавање (нпр. излагање, извјештавање, препричавање, причање, описивање догађаја и/или доживљаја). У матерњем језику ученици користе различите комуникацијске стратегије које могу користити и у енглеском језику као што су невербални облици изражавања (нпр. гестикулација, мимика, покрети). Приликом реализације неке говорне активности, код ученика треба развијати како способности јасног и конкретног изражавања тако и принципе поштовања и слушања других док говоре, непрекидања излагања и толеранције према другима. Наставник треба охрабрењем и подстицањем помоћи ученику уколико се у току излагања јави афектирање или анксиозност, усљед треме од јавног излагања. Битно је нагласити и да се говор разликује од других језичких вјештина и по томе што сасвим толерише

прекидање започете реченице и преформулисање израза, у складу са током мисли на задату тему, па је стога сасвим у реду правити и краће паузе током излагања.

Писање

За развијање ове вјештине може се користити писање на задату тему или писање на слободну тему. Наставник треба да одради адекватну припрему, увод у писање састава, у смислу дефинисања и представљања рубрике, односно захтјева који треба да се испуне приликом писања састава. Треба јасно представити форму писаног текста. Ученицима треба указати на важност самог процеса писања и писаног изражавања и објаснити им да писању, тј. исказивању мисли, претходи процес размишљања и организовања мисли. Писани текст треба да има одговарајућу форму, лексику, те граматичку, правописну, и интерпункцијску тачност. Осим приступа писању као производу, може се почети уводити и приступ писању као процесу, уз повезивање писања са другим језичким вјештинама. Важно је пратити савремене теме које занимају ученике. Ученицима треба нагласити важност писања као једног облика правилне артикулације унутрашњег бића, организовања мисли, па и самога живота. Прављење писаних планова, вођење дневника, те биљежење разних активности представља изванредну форму израза духа и развоја личности, а првенствено стицања организационих способности.

У настави енглеског језика, за учење граматичких структура препоручује се, у зависности од развојног узраста ученика, комбиновани приступ граматици као производу, граматици као процесу и граматици као вјештини. Ученици, из низа предочених примјера, идентификују језичке структуре и уоче правила која касније примјењују у пракси.

Грамматичке структуре се уводе постепено и примјењују на вјежбањима заснованим на реалним ситуацијама. Понављање већ познатих структура омогућава да ученици утврде оне дијелове које нису најбоље савладали у претходном периоду. Познавање граматичких правила није циљ наставе енглеског језика, стога не треба тражити од ученика да их репродукују уколико их правилно употребљавају, нити их вредновати и оцјењивати. Приликом објашњавања граматичких садржаја наставници треба да сведу употребу сложене терминологије (метајезика) на минимум и да представљању граматичких садржаја приступе без освјештавања. Препоручује се писано и усмено провјеравање усвојености вокабулара и граматике у контексту, а не директним испитивањем значења ријечи и знања граматичких правила. Познавање глаголских времена (личних глаголских облика) се не провјерава на нивоу разредне наставе. Редовном контекстуализацијом граматичких структура, у оквиру језичке вјештине слушања, постиже се аутоматизација граматичких структура и исправљају се грешке које су негативним трансфером из матерњег језика постале устаљене (најтипичнији примјер представља изостављање флективног наставка у трећем лицу једине презенте).

Лексика је један од битних елемената у учењу страног језика. За објашњавање нове лексике, наставници треба да користе контекстуални приступ. Ученике треба подстицати на усвајање парадигми ријечи и колокација коришћењем савремених приступа настави лексике, нпр. креирањем мапа ума или мрежа. Препоручљиво је увести прављење портфолија, на већем формату (А4), гдје би се за сваку лексему, или групу лексема, представљале мреже значења, тј. правиле шеме и мапе, које би, као

сликовне представе, лакше улазиле у трајно памћење. Може се препоручити и техника коришћења три боје. Код ученика би се на тај начин јавио и мотив постигнућа, јер би им портфолио стварао утисак да постепено завршавају посао учења и добро напредују. На овај начин би било лакше и обнављати градиво. Приликом одабира лексичких структура потребно је обратити посебну пажњу на комуниколошки контекст у ком се оне појављују, односно њихов одабир требао би бити усмјерен ка концептуалној блискости, учесталости употребе у реалном свијету и потребама ученика.

Код исправљања грешака, наставник треба да буде обазрив. Ученике не треба прекидати због грешака које праве у току усменог излагања. Наставник треба да укаже на њих по завршетку излагања или да се користи методом тзв. корективне повратне информације (corrective feedback). У писаним радовима, наставник треба да означи врсту грешке. Када је то могуће, треба пружити прилику ученицима да сами исправе грешке, самостално или сарађујући/дискутујући са другим учеником/ученицима.

Домаћи рад, као наставак рада у школи, омогућава ученику континуитет у усвајању презентованог градива.

Пројекти

Рад на пројектима је веома корисна активност за ученике у настави енглеског језика. Оваква активност омогућава развијање самосталности и одговорности код ученика. Пројектни задатак треба да је јасно дефинисан, са детаљним упутством за израду и прилагођен способностима ученика. Наставник припрема и представља рубрику (захтјеве које треба испунити приликом рада на пројектном задатку) са којом упознаје ученике. Ученици могу реализовати пројектни задатак индивидуално, у пару или у групи (што зависи од плана рада наставника и договора између ученика и наставника). Завршетак рада на пројекту представљају презентације које ученик/пар/група реализују на часу. Презентације могу бити разноврсне (усмено излагање, зидне новине, постери, излагања праћена слајдовима, видео презентације, итд).

Праћење, вредновање и оцјењивање

Приликом оцјењивања ученика, наставници треба да праве разлику између учених и научених структура. Учено градиво, на примјер, се односи на препознавање одређених глаголских облика, док научено градиво подразумијева адекватну/примјерену употребу одређених глаголских облика у контексту. Када је ријеч о вокабулару, учено градиво се односи на учениково познавање значења ријечи, док усвојени вокабулар подразумијева употребу ријечи у различитим контекстима.

Праћење, вредновање и оцјењивање ученика представља континуиран процес у настави енглеског језика. Наставник прати напредовање ученика током рада и води евиденцију о постигнућу сваког ученика појединачно. Вредновање постигнућа ученика се заснива на исходима учења. Наставници прате, вреднују и оцјењују ученике путем усмених и писаних провјера постигнућа.

Усмене провјере постигнућа се врше у току реализације наставних садржаја на часовима, тј. рада у пару, у групи и индивидуалног рада ученика. Наставник редовно прати и записује запажања о правилном изговору, јасном изражавању, правилној употреби граматичких садржаја, богатству вокабулара, начину изражавања, сналажењу

у разним ситуацијама. У току полугодишта, наставник треба да најмање два пута оцијени ученика према способностима за учествовање у говорној интеракцији и за усмено излагање.

Писане провјере постигнућа се реализују кроз низове задатака објективног типа, контролне радове и вишеминутне провјере постигнућа, писање слободних или састава на задату тему, расправа и извјештаја, мејлова/писама, и др. Приликом вредновања и оцјењивања води се рачуна о правопису, јасном изражавању мисли, логичком излагању идеја, богатству вокабулара, конструкцији реченица, организацији текста и др.

Праћење напредовања и вредновање постигнућа треба да благовремено пружи повратну информацију о постигнућу ученика (непосредно након активности ученика и/или у току обављања те активности). Информација треба бити конкретна (разумљива ученику и родитељу/старатељу) и односити се на активности и резултате рада ученика, а никако на ученикову личност. Приликом постављања питања, захтјева и задатака које ученици треба да рјешавају, треба водити рачуна да садрже и више нивое знања (анализа, синтеза, примјена).

Формативно праћење

Формативно праћење подразумијева прикупљање релевантних информација о напредовању ученика, постизању дефинисаних исхода и циљева, као и о постигнутом степену нивоа компетенција ученика. Саставни је дио процеса наставе и учења и садржи повратну информацију како за наставника и његово даље креирање процеса учења тако и за ученике у сврху њиховог напредовања.

Формативним праћењем ученици добијају повратне информације о томе колико су успјешни у реализацији дефинисаних исхода, колико су њихове стратегије учења ефикасне, као и како и на који начин могу да их унаприједи и остваре свој максимум у оквиру реализације исхода. Када је ученицима јасно гдје гријеше, на чему треба да додатно раде, онда могу уз помоћ конкретних препорука наставника да побољшају свој успјех. Осим што је циљ формативног вредновања да побољша процес учења и постизање успјеха код ученика, оно такође има за циљ и унапређивање подучавања. Наставници овим путем добијају информацију о ефикасности метода и стратегија које примјењују, те уколико је потребно, могу да их унаприједи или промијене.

Постоје различити начини које наставници користе за формативно праћење током реализације активности на часу, а неки од њих су: индивидуалне биљешке о ученику, рубрике, скале процјене (checklists), излазне картице (exit cards), квизови, питања за провјеру прочитаног/послушаног текста, и сл.

Поред наставника и ученик може у наставном процесу да врши праћење ученичких постигнућа, и то путем самовредновања и вршњачког вредновања. Подстицање ученика да се активно укључе у процес самовредновања истовремено развија и њихову самосталност у учењу, као и способност да себи поставе циљеве учења који су њима достижни и одаберу стратегије учења које њима одговарају, а истовремено им омогућају напредак у учењу. Самим тим, ученици активније и одговорније учествују у самом наставном процесу, а тиме утичу и на властито напредовање. Наравно, у овом процесу је веома важна подршка наставника у смислу оспособљавања ученика у активностима самовредновања. Веома је битно да наставник информише ученике не

само о исходима учења већ и о критеријумима вредновања, тако да ученици могу лако и јасно да одреде различите нивое властитог постигнућа. На тај начин ће ученик на основу дефинисаних критеријума процјењивати свој рад. У процесу самовредновања могу се примјењивати листићи за самовредновање, вођење дневника учења, смајлићи (тужно/срећно лице уколико ученик није/јесте разумио) и др.

На почетку школске године наставници треба да упознају ученике са системом рада и оцјењивања. Поред контролних радова, писаних вјежби и других врста задатака, оцјењује се ученикова активност на часу. У том смислу би требало избјежавати класично усмено испитивање ученика, већ усмену оцјену извести на основу ученикове активности на часу. У складу са савременом наставом енглеског језика час се састоји од низа активности. Активност означава сегмент часа у оквиру којег ученици раде на реализацији постављеног задатка чији се резултат провјерава, по потреби коригује, прије преласка на наредну активност. Наставник прати рад ученика за вријеме неке активности, биљежи његов ангажман и резултате рада, што на крају часа сумира, образлаже, те вреднује и оцјењује ученика.

Исходи учења

Ученици основне школе ће моћи/знати/умјети да савладају, у говорној и писаној комуникацији, програмске садржаје дате у Наставном плану и програму за основну школу, развијајући и унапређујући истовремено све језичке вјештине, са изузетком трећег разреда (у ком развијамо и унапређујемо двије наведене вјештине). Ученици треба да активно учествују у разговору (уз одређену помоћ наставника); да разумеју изоловане реченице и често кориштене ријечи из подручја од непосредног личног интереса као и оне употријебљене у контексту; да могу комуницирати у једноставним и уобичајеним ситуацијама о познатим темама и активностима; да могу једноставно описати непосредну околину и садржаје у оквиру задовољавања властитих потреба. Такође, постаће свјесни важности доласка у контакт са другом културом и богатства личности које се изграђује у интеркултуралном контакту.

Извори

Уџбенички комплети за енглески језик које је одобрило Министарство просвјете и културе Републике Српске; стручни приручници, граматике, рјечници које је одобрило Министарство просвјете и културе Републике Српске; интернет (преузети садржаји морају бити одговарајућег и примјереног нивоа и захтјевности у складу са узрастом и способностима ученика да би били кориштени у наставном процесу).

Допунски рад

Допунска настава се организује за ученике који, из објективних разлога, у редовној настави језика не постижу задовољавајуће резултате у неком од програмско-тематских подручја.

Зависно од утврђених недостатака у знањима и умијећу ученика, наставник формира групе са којима организује допунски рад (нпр. група ученика са недовољним знањем одређених садржаја из граматике; група ученика који нису савладали усмено или писмено изражавање). За сваку групу се прави одговарајући план рада чијом ће се реализацијом савладати и отклонити испољени недостаци у знању, умијећу и вјештинама ученика. Допунски рад претпоставља и специфичне облике рада у

савладавању одређених програмских садржаја (индивидуализација наставе; увјежбавање са очигледнијим и једноставнијим примјерима; посебни групни и индивидуални задаци и др). Нарочито треба водити рачуна о примјерности захтјева као и о похваљивању ученика за постигнути напредак.

Додатни рад

За додатну наставу се одређују ученици који имају посебна интересовања за енглески језик, односно за продубљивање и проширивање знања и вјештина из свих програмско-тематских подручја редовне наставе. Додатни рад, заснован на интересовању ученика за проширивање и продубљивање знања, умијећа и вјештина, непосредније активира ученика и оспособљава га за самообразовање, развија његову машту, подстиче на стваралачки рад и упућује на самостално коришћење различитих извора знања. Ученици се у додатном раду самостално служе разноврсним изворима (у учењу и истраживању), те припремају и излажу своје радове (усмене, писане, практичне) пред својом групом, одјељењем или цијелом школом. Знања, умијећа и вјештине које су стекли истраживачким, индивидуалним и групним радом, ученици користе у редовној настави, слободним активностима и у другим приликама (конкурси, такмичења, школске и друге приредбе) као и у свакодневном животу. Ученици се самостално одређују за додатни рад из енглеског језика.

Ако наставници намјеравају да уђу у процес идентификације надарених ученика, да би касније са њима радили на развијању њихове даровитости, добро би било с овим кренути што раније, тако да би се период четвртог разреда могао посветити праћењу ученика у редовној настави и редовним активностима, а онда да се у петом и шестом разреду то праћење и тестирање прошири и на рад у оквиру додатне наставе.

Наставници формирају колекције радова ових ученика (портфолио), како би их касније могли искористити за прављење „личне карте“ ученика, која би послужила као кратка анализа, или кратак преглед, знања, вјештина и компетенција ученика (и самог напредовања ученика), те га кандидовала за додатна тестирања и каснији рад са надареним ученицима.

Уколико идентификовани ученици желе да прате такав програм рада, на почетку наредне школске године (седми разред) раде „улазни тест“, и затим креће реализација трогодишњег програма рада са надареним ученицима.

У петом разреду треба дозволити ученицима да се добровољно, у складу са својим жељама, пријављују за додатну наставу, али и охрабрити, позвати на укључивање у овај вид рада, оне ученике који су у претходној години препознати као напреднији (принцип добровољности треба задржати у свим наредним разредима).

Часови додатне наставе би требали, како и сам назив каже, да додатно развијају вјештине и компетенције ученика, да нуде додатна знања из разних области језика, да пробуде њихову радозналост и жељу за знањем и радом. То значи да треба да представљају изазов за ученика. Без изазова, и „позива“ да крену даље, ученици ће остајати на истом нивоу и убрзо изгубити мотивацију за рад.

Часови треба да буду разноврсни, да комбинују разне облике рада у настави (индивидуални, у пару/групи, фронтални), разноврсне методе и технике; да нуде

богатство разноврсних типова задатака, мале и велике пројекте, истраживања, презентације,.. И, кад год је то могуће, треба ученике укључити и у само планирање часа, понудити им избор, потражити идеје и од њих – још један од начина да ученици буду више мотивисани за рад, и да преузму дио одговорности за напредовање и на себе.

Програм рада додатне наставе треба прилагођавати потребама, способностима и интересовањима ученика – то не значи да се нпр. са неком групом неће радити reading comprehension, већ да ће се, рецимо, увјежбавати The Present Simple Tense кроз текст о спорту, а не кроз текст о глуми, што би више занимало неку другу групу; можда ће се са једном групом одређени вокабулар и изрази употријебити у тзв. board game, а друге ће више занимати квиз, и слично.

Приликом иницијалног припремања плана и програма рада додатне наставе треба имати дефинисане циљеве и исходе, а саме називе нпр. текстова оставити за касније додавање (нпр. написати дасе трећи час ради reading comprehension, не именовати текст, али у загради назначити шта треба добити од тог текста, одређени вокабулар, или граматичку структуру, и сл).

Ученици треба да буду свјесни (треба им на почетку школске године објаснити) да се њихов напредак прати и анализира, не наглашавајући ово као нешто негативно, већ као нешто изузетно позитивно и мотивишуће јер то праћење има за циљ одабир најбољих од њих, оних надарених.

Добро би било, на крају школске године (или на крају сваког полугодишта), урадити и тзв. Progress test да се документује напредак, да се добије потврда напретка ученика и усвојености и примјењивости знања и стечених вјештина.

Самим ученицима треба пружити прилику да анализирају свој и напредак својих другара, да покушају да идентификују области, вјештине које су сјајно савладали, као и оне на којима још треба радити.

Ученици могу бити награђени за свој рад (ученици који редовно долазе на часове додатне наставе, реализују задатке, активно учествују у свим активностима, сјајно напредују и сл).